

PREPOVED ALTERNATIVNEGA REŠEVANJA SPOROV PO ZPND

Mnenje, 14. 2. 2017

Interpretacija 22. e člena Zakona o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/08 in 68/16)

»V postopkih, ki se vodijo zaradi vseh oblik nasilja, je alternativno reševanje sporov izključeno.«

Pri alternativnem reševanju sporov gre za to, da stranki rešita spor sami ali s pomočjo nevtralne tretje osebe izven sodišča. V svetu je poznanih več oblik alternativnega reševanja sporov, najpogostejše pa so:

- arbitraža,
- mediacija,
- zgodnja nevtralna ocena,
- drugi podobni postopki.

Pojem alternativnega reševanja sporov opredeljuje 3. člen Zakona o alternativnem reševanju sporov. V skladu s tem zakonom sodišča izvajajo (neposredno pri sodišču ali na podlagi pogodbe z zunanjim izvajalcem) program alternativnega reševanja sporov, v okviru katerega strankam omogočijo uporabo mediacije, lahko pa tudi uporabo drugih oblik alternativnega reševanja sporov.

Vendar pa sodišča poznajo tudi sodno poravnavo. V skladu s prvim odstavkom 306. člena Zakona o pravdnem postopku (v nadaljevanju ZPP) je sodna poravnava poravnava o spornem predmetu, ki jo stranke med postopkom pred pravnim sodiščem kadar koli sklenejo. Postopek po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini je nepravdni postopek, a tudi Zakon o nepravdnem postopku dovoljuje poravnavo med udeleženci, razen če ne morejo razpolagati s svojimi pravicami oziroma če narava obravnavanega razmerja poravnavo izključuje.

Razlika med alternativnimi oblikami reševanja sporov ter sodno poravnavo je torej ta, da se slednja odvija pred sodiščem, ki sicer odloča o spornem predmetu. Če bi torej strogo sledili črki zakona, bi bila sodna poravnava izvzeta iz 22. e člena Zakona o preprečevanju nasilja v družini (v nadaljevanju ZPND). Vendar pa bi bilo to v nasprotju z namenom zakonodajalca, ki je zaščititi žrtve nasilja v družini pred pritiski na njih, preprečiti sekundarno viktimizacijo, omogočiti žrtvi poiskati ustrezno zaščito. Ti pritiski in sekundarna viktimizacija so še toliko večji, ko na žrtve z namenom, da sklenejo sodno poravnavo s povzročitelji nasilja, pritiskajo sodišča kot organi, ki bodo odločali o njeni zadevi. Če bi se dopuščalo sodno poravnavanje v postopkih po ZPND, bi bilo to v nasprotju ne samo z namenom zakona, temveč tudi z njegovimi načeli in cilji.

Slovar slovenskega knjižnega jezika pravi, da je poravnava sporazum, pri katerem vsaka od nasprotujočih si strank delno popusti pri svojih zahtevah, pogojih. Iz izkušenj vemo, da v primerih nasilja v družini to ni mogoče.

Namreč, pri nasilju v družini gre za neenakomerno porazdeljeno moč med partnerjema, pri čemer tisti od partnerjev, ki ima več moči, to moč zlorablja v škodo drugega partnerja. V postopkih alternativnega reševanja sporov in sodne poravnave se predpostavlja, da imata obe stranki enako moči in lahko enakopravno zastopata svoje interese. V odnosu, v katerem je prisotno nasilje v družini, temu ni tako, zato menimo, da so v teh primerih postopki alternativnega reševanja sporov ter sodne poravnave neprimerne oblike reševanja zadeve. Sodnih poravnav sodišča na podlagi četrtega odstavka 305. a člena ZPP ne bi smela dovoliti (*Sodišče lahko odloči, da se poravnalni narok ne razpiše, če so stranke predhodno že brezuspešno izvedle postopek mirnega reševanja spora ali če sodišče oceni, da ni možnosti za sklenitev sodne poravnave ali da ta ne predstavlja primerne načina rešitve spora.*)

Sicer pa je tudi v Konvenciji Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini (t. i. Istanbulska konvencija) v 48. členu določena prepoved obveznih alternativnih postopkov za reševanje sporov ali izrekanje kazni, saj so ti postopki prepoznani kot neustrezni v primerih nasilja nad ženskami in nasilja v družini.

Po uveljavitvi novele Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZPND-A) dne 19. 11. 2016 v praksi opazamo, da sodišča v postopkih po ZPND dostikrat s sodno poravnavo urejajo stike med mladoletnimi otroci in povzročiteljem nasilja rekoč, da v teh primerih ne gre za postopke zaradi vseh oblik nasilja, temveč da gre za urejanje stikov. Po našem mnenju je to obid zakona s strani sodišč. Pri obidu zakona gre za ravnanje, ki sicer ne pomeni kršitve črke predpisa, nasprotuje pa namenu zakonodajalca (Janez Kranjc, Rimsko pravo, GV Založba, Ljubljana 2008, str. 306). Če žrtev zaradi podrejenega položaja ne more nasproti povzročitelju nasilja enakovredno nastopati v postopku zaradi nasilja, tega ne more niti v postopku urejanja stikov (ki se v teh primerih odvija celo znotraj postopka o nasilju!).

Pripravila:

Nina Obran, univ. dipl. prav

Društvo za nenasilno komunikacijo